

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА

РАЗРЕД: СЕДМИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 2

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 72

ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

- Усвајање знања из опште и националне историје средњег вијека;
- Стицање знања о различитим облицима државног и друштвеног уређења, процеса, појава и личности из политичке, економске и културне сфере средњег вијека;
- Развијање способности за разумијевање и критичко промишљање;
- Оспособљавање ученика да повезују градиво из различитих наставних предмета и научних дисциплина;
- Оспособљавање ученика да се самостално служе историјским картама, историјским илустрацијама, графиконима и табелама, историјским подацима у енциклопедијама;
- Оспособљавање за коришћење средстава масовне комуникације;
- Поштовање и његовање различитих култура и религија;
- Његовање радног, моралног и естетског васпитања;
- Развијање способности самосталног рада, рада у пару и рада у групи.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Наставна тема

Оквирни број часова

1. Европа, Византија и арапски свијет у раном средњем вијеку	10
2. Јужни Словени у раном средњем вијеку	14
3. Европа у позном средњем вијеку	8
4. Српске земље у позном средњем вијеку	13
5. Постанак и развој средњовјековне босанске државе	7
6. Сусједи Србије и Босне у позном средњем вијеку	4
7. Балканско полуострво у доба Османских освајања	16

Исходи учења	Садржаји програма /Појмови	Корелација са другим наставним предметима
Тема 1: Европа, Византија и Арапски свијет у раном средњем вијеку (10)		
Ученик може да: <ul style="list-style-type: none">• дефинише средњи вијек;• пореди по сличностима и разликама положај роба и кмета;• именује основне друштвене класе феудалног друштва и опише њихов положај;• опише структуру вазалних односа;	<ul style="list-style-type: none">• Основна обиљежја средњег вијека.• Велика сеоба народа.• Франачка држава.• Византија у раном средњем вијеку.• Арапи у раном средњем вијеку.	Српски језик: <ul style="list-style-type: none">• биографије, житија, хагиографије, родослови;• витешка, епска и лирска поезија. Географија: <ul style="list-style-type: none">• Европа, Југозападна Азија (Арабија).

<ul style="list-style-type: none"> • утврди значај Хуна за почетак Велике сеобе народа; • покаже на карти правце Велике сеобе народа; • именује најзначајнија германска племена; • покаже на карти гдје су настале прве германске (варварске) државе; • препознаје посљедице сеоба; • објасни настанак феудалних односа на примјеру Франачке; • упозна живот и дјело Карла Великог; • покаже на карти простор Византије; • објасни настанак, успон и улогу Византије као прве хришћанске државе; • опише покушај обнове Римског царства у доба Јустинијана; • анализира процес стварања феудалног друштва у Византији; • разликује друштвени положај парика и пронијара; • уочи утицај црквеног раскола на будуће историјске догађаје и односе међу државама, народима и црквама; • покаже на карти простор Арабијског полуострва; • опише услове живота у пустињским предјелима; • доведе у везу настанак исламске вјере и стварања државе у Арабији; • објасни улогу Арабљана у ширењу научних достигнућа других народа. 	<p>ПОЈМОВИ: Рани, развијени и позни средњи вијек; феудализам; феудалац; кмет; феуд; властела; витез; сениор; вазал; замак; натурална привреда; Хуни; Германи; Франци; Карло Велики; „врата народа“; Атила „бич божији“; вандализам; Византија; Цариград; Јустинијан; тема; стратег; парик; пронија/пронијар; Аја Софија; Арабијско полуострво; номадско сточарство; ислам; хиџра; Мухамед; Мека; цамија; муслиман.</p>	<p>Вјеронаука:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Цар Константин, • Васељенски сабори, • ислам – појава, ширење и учење, • велики раскол, • разлике у учењу. <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ликовна умјетност, • архитектура. <p>Математика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • арапски бројеви.
<p>Тема 2: Јужни Словени у раном средњем вијеку (14)</p>		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • покаже на карти праџомовину Словена; 	<ul style="list-style-type: none"> • Праџомовина Словена и њихове сеобе. 	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> • биографије, житија, хагиографије, родослови;

<ul style="list-style-type: none"> • опише начин живота Старих Словена; • објасни узроке сеобе Словена; • доведе у везу правце сеобе Словена и формирања три велике словенске групе; • опише однос Словена према старосједиоцима и сусједима; • уочи разлоге за успорен процес стварања државе код Јужних Словена; • покаже на карти српске земље и области у раном средњем вијеку; • објасни значај Србије или Рашке као прве српске државе; • опише развој самосталности Дукље и борбу против Византије; • наведе зашто Дукљу или Зету називамо другом српском државом; • објасни настанак српске државе и њене односе са Византијом, Угарском и Бугарском; • покаже на карти простор на коме се налазила Самуилова држава; • повеже историју Самуилове државе са историјом других јужнословенских народа; • покаже простор на којем је настала прва хрватска држава; • именује најистакнутије владаре у времену постојања самосталне хрватске државе; • повеже устанак кнеза Људевита и помен Срба у историјским изворима; • упореди на карти територију Карантаније са територијом данашње Словеније; 	<ul style="list-style-type: none"> • Насељавање Словена на Балканско полуострво. • Српске земље од VII до XII вијека. • Македонија у раном средњем вијеку. • Хрватска и преци данашњих Словенаца у раном средњем вијеку. • Покрштавање Словена. • Култура Јужних Словена у раном средњем вијеку. <p>ПОЈМОВИ: прапостојбина; сеобе Словена; Источни, Западни и Јужни Словени; насељавање Јужних Словена на Балкан; Перун; Авари; Аварски каганат; Власи; Константин Порфирогенит; Рашка; Дукља-Зета; Травунија; Захумље; Паганија; Босна; стварање словенских држава; кнез Властимир; кнез Часлав; Прво бугарско царство; Симеон; кнез Владимир; кнез Михаило; краљевска круна; устанак Људевита Посавског; род Трпимировића; Самуилово царство; покрштавање Словена; Ћирило и Методије; глагољица; ћирилица;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • анализа различитих историјских извора. <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ликовна умјетност. • Архитектура. <p>Вјеронаука:</p> <ul style="list-style-type: none"> • долазак (Словена) на Балкан, вјерски обичаји, организација, покрштавање, • Рашка држава, • света браћа Ћирило и Методије и њихов укупни рад, • покрштавање Руса.
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • разликује паганство (политеизам) од монотеизма; • објасни значај рада Тирила и Методија за развој словенске писмености; • разликује словенска писма: глагољицу и ћирилицу; • објасни значај писма и језика за један народ; • наведе остале тековине културе Јужних Словена из овог периода. 		
<p>Тема 3: Европа у позном средњем вијеку (8)</p>		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опише живот владара, властеле и кметова у феудалном друштву; • дефинише јерес и инквизицију; • наведе начине на које је Католичка црква покушавала да поврати углед у народу; • именује просјачке редове; • наведе основне узроке сељачких устанака; • анализира зашто су сељачки устанци били неуспјешни; • покаже на карти на којем простору настају нови/средњовјековни градови; • опише изглед средњовјековног града; • објасни „пут“ од шегрта до мајстора; • упореди натуралну и робноновчану привреду; • разликује средњовјековни град и село; • објасни на које начине су градови стицали слободу; • дефинише појам вјерских ратова; • опише изглед крсташа; 	<ul style="list-style-type: none"> • Феудално друштво (живот и сукоби). • Привреда у средњем вијеку и развитак градова. • Крсташки ратови. • Култура - опште одлике • Културне области у средњем вијеку (обиљежја, стилови) <p>ПОЈМОВИ: робно-новчана привреда (трговина и занатство); еснаф; цех; караван; самоуправа; вјерски ратови; крсташа; Јерусалим; Христов гроб; Јерусалимска краљевина; католичка црква; јеретици; инквизиција; вјерски ратови; фрањевци; доминиканци; сељачки устанци.</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> • романи; • биографије. <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • насеља (градска и сеоска насеља). <p>Демократија и људска права:</p> <ul style="list-style-type: none"> • државно и друштвено уређење, • људска права. <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • византијска умјетност, • историја умјетности (романика, готика), • средњовјековна умјетност (архитектура, сликарство, вајарство); • културно-историјски споменици, • исламска умјетност.

<ul style="list-style-type: none"> • наведе друштвене групе које узимају учешћа у крсташким ратовима; • покаже на карти простор на којем су се одвијали крсташки ратови; • доведе у везу крсташке ратове и јачање српске државе; • наведе посљедице крсташких ратова; • објасни основне одлике средњовјековне културе; • разликује културне области; • објасни основна обиљежја умјетничких стилова у средњем вијеку; • повеже умјетничке стилове са културним областима; • опише свакодневни живот људи у средњем вијеку. 		
---	--	--

Тема 4: Српске земље у позном средњем вијеку (Србија у доба Немањића) (13)

<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • објасни улогу и значај Стефана Немање као оснивача државе и владарске породице; • опише вјерску политику Стефана Немање; • наведе најзначајније задужбине Стефана Немање; • препозна значај проглашавања српског краљевства за даљи развој и јачање српске државе; • опише живот и дјело Светог Саве и процијени његов допринос стварању самосталне српске цркве; • именује најзначајније владаре из династије Немањића; • објасни појам „светородна династија“; • прикаже утицај привреде на јачање положаја владара и државе; 	<ul style="list-style-type: none"> • Српске земље у вријеме Стефана Немање. • Учвршћивање међународног положаја српске краљевине и цркве. • Успон српске државе у другој половини XIII и у првој половини XIV вијека. • Друштво и држава у Србији у доба Немањића. • Крај Српског царства. • Средњовјековна култура код Срба. <p>ПОЈМОВИ: удиони кнез; велики жупан; Стефан Немања-Свети Симеон; Манојло Комнин; примогенитура; Стефан Првовјенчани; проглашење краљевине; Сава Немањић; Охридска архиепископија;</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> • епске народне пјесме, • Свети Сава у књижевности. <p>Вјеронаука:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стефан Немања, • Свети Сава – живот и рад, • насљедници Светог Саве, • Пећка патријаршија, • српски задужбинари, • Цар Душан и његово доба. <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • архитектура, • сликарство, • вајарство, • културно-историјски споменици.
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • наведе правце ширења српске државе у вријеме краља Милутина; • процијени значај побједе српске војске у бици код Велбужда; • покаже на карти границе Српског царства; • утврди карактер ратова које је Стефан Душан водио против Византије; • наведе узроке подјеле Српског царства; • именује обласне господаре који учествују у распарчавању српске државе; • опише државно уређење српске државе и улогу владара; • изврши подјелу друштва према Душановом законик; • упореди положај различитих слојева српског друштва; • наброји писма која су кориштена у Србији Немањића; • наведе најважније задужбине владара и црквених старјешина; • да критички осврт на Душанов законик; • утврди значај цркава и манастира за очување националног идентитета Срба; • процијени значај српског сликарства у средњем вијеку у европском контексту. 	<p>аутокефалност; Жича; Света Гора-Хиландар; краљ Урош I; Саси; краљ Драгутин; Дежевски споразум; краљ Милутин; краљ Стефан Дечански; битка код Велбужда; краљ/цар Стефан Душан; проглашење патријаршије; проглашење царства; патријарх Јоаникије; Душанов законик; владар; властела; себри; меропси; сокалници; власи, сеоске занатлије и отроци; ктитори; задужбине; манастир; Жича; Студеница; Милешева; Сопоћани; Високи Дечани; Пећка патријаршија; фреске; свакодневни живот; Урош Нејаки; културна подручја; народна култура; житија; родослови; љетописи; Љетопис попа Дукљанина; Јањичареве успомене; фреске; византијски стил; повеље.</p>	
<p>Тема 5: Постанак и развој средњовјековне Босанске државе (7)</p>		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • анализира развој Босне од географског појма до државе; • покаже на карти првобитни простор средњовјековне Босне 	<ul style="list-style-type: none"> • Постанак и развој средњовјековне Босне до XII вијека. • Средњовјековна Босна у доба Котроманића. 	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> • повеље, • биографије, • љетописи.

<ul style="list-style-type: none"> • анализира Повељу бана Кулина дату Дубровчанима и одреди историјски значај; • објасни однос између јеретика и босанских владара и властеле; • наведе основна обиљежја цркве босанске; • покаже на карти границе босанске државе за вријеме бана Стјепана II Котроманића; • утврди везе између Србије и Босне у вријеме Твртка I Котроманића; • наведе главне привредне дјелатности у средњовјековној Босни; • опише стећке. 	<ul style="list-style-type: none"> • Друштво, привреда и култура Босне у средњем вијеку. <p>ПОЈМОВИ: бан; Борић; Кулин; јеретици; богумили; патарени; Црква босанска; Котроманићи; Стјепан II Котроманић; Твртко I Котроманић;</p> <p>двоструки/сугуби вијенац; кнез Лазар; Рама; Јелисавета; рударство; стећци.</p>	<p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • архитектура, • сликарство, • вајарство, • културно-историјски споменици (стећци). <p>Вјеронаука:</p> <ul style="list-style-type: none"> • јереси и јеретички покрети.
--	---	---

Тема 6: Сусједи Србије и Босне у позном средњем вијеку (4)

<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • одреди на карти положај Дубровачке републике; • опише процес настанка града Дубровника; • анализира однос романског и словенског становништва; • објасни организацију власти у Дубровачкој републици; • објасни значај Дубровника за привредни и културни развој Јужних Словена; • процијени положај Хрватске у државној заједници са Угарском; • повеже слабљење централне власти у Угарској са ширењем власти Шубића на средњовјековну Босну; • опише начин ратовања османских пљачкашких одреда и објасни њихов циљ; • наведе посљедице Крбавске битке; 	<ul style="list-style-type: none"> • Дубровник у средњем вијеку. • Хрватска у државној заједници са Угарском. • Бугарска у средњем вијеку. <p>ПОЈМОВИ: Епидеур; Цават; Рагуза/ Дубрава; Словени; Романи; република; кнез; дубровачка властела; Угарска; „Златна була“; Крбавска битка; Прво бугарско царство; Друго бугарско царство; Симеон; Трново; парици; велики и мали бољари.</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> • биографије; • хагиографије; • родослови; • љетописи. <p>Географија</p> <ul style="list-style-type: none"> • европске државе. <p>Демократија и људска права:</p> <ul style="list-style-type: none"> • државно и друштвено уређење, • људска права. <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • архитектура, • сликарство, • вајарство, • културно-историјски споменици.
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • именује главне периоде у историји бугарске државе; • опише основне друштвене групе у бугарском друштву. 		
Тема 7: Балканско полуострво у доба османских освајања (16)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опише постанак и развој Османске државе; • објасни карактеристике османског феудалног система; • анализира улогу и однос султана и спахија у османској држави; • одреди положај и улогу јањичара у Османском царству; • наведе узроке, учеснике и посљедице битке на Марици; • покаже на карти простор Моравске Србије; • анализира улогу кнеза Лазара као владара и задужбинара; • наведе када се одиграла битка на Косову и именује зараћене стране и најважније учеснике; • разликује историјски догађај и легенду на примјеру Косовске битке; • објасни посљедице Косовске битке на даљи развој српске државе; • објасни узроке пада хришћанских земаља под османску власт; • опише османски начин освајања; • наведе посљедице битке код Ангоре на прилике у Србији; • анализира двоструко вазалство Стефана Лазаревића према Османском царству и Угарској краљевини; 	<ul style="list-style-type: none"> • Османско царство у XIV и XV вијеку (настанак и уређење). • Моравска Србија. • Косовска битка и косовска легенда. • Српска деспотовина. • Слабљење и пад Босне под турску власт. • Зета у вријеме Балшића и Црнојевића. • Сеобе Срба у XV и XVI вијеку, пад Београда и Мохачка битка. <p>ПОЈМОВИ: Турци Османлије; Осман; Галипоље; војнофеудална монархија; султан; спахије; кулук; јањичар; харач; данак у крви; везир; велики везир; пашалук/паша; санџак/санџак-бег; кадија/кадилук; раја; исламизација; Урош Нејаки; млади краљ; Симеон Немањић; Вукашин и Угљеша Мрњавчевић; Лазар Хребељановић; Крушевац; Моравска Србија; Вук Бранковић; Маричка битка; султан Мурат; Косовска битка; Краљевић Марко; деспотовина; Српска деспотовина; деспот Стефан Лазаревић; Ђурађ Бранковић; Смедерево; први пад Деспотовине; Хрватинићи; Павловићи; Косаче; херцег; Стјепан Вукчић Косача; Балшићи; Црнојевићи; пад Српске деспотовине; Стјепан Томашевић; пад Босне; пад</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> • епске народне пјесме, • биографије, • родослови, • љетописи. <p>Географија</p> <ul style="list-style-type: none"> • европске државе. <p>Демократија и људска права:</p> <ul style="list-style-type: none"> • државно и друштвено уређење, • људска права. <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • архитектура, • сликарство, • вајарство, • културно-историјски споменици. <p>Вјеронаука:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Цар Лазар и Косово, • Српска црква послјије Косовског боја и њена улога.

<ul style="list-style-type: none"> • процијени значај пада Цариграда под османску власт; • одреди вријеме пада Србије под османску власт; • објасни како је настала посебна област Херцеговина; • опише посљедњи период владавине босанског краља Стјепана Томашевића; • именује владарске породице које су се бориле за превласт у Зети; • опише начин супротстављања османским освајачима и коначан пад Зете; • наведе правце сеоба српског становништва; • повеже српске сеобе у XV и XVI вијеку са догађајима у блиској прошлости. 	<p>Херцеговине; пад Црне Горе под османску власт; Јајачка и Сребреничка бановина, Мохачка битка; Мехмед Освајач; правци сеоба српског народа.</p>	
--	---	--

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ

Настава историје се у 7. разреду основне школе реализује са два часа седмично, односно са 72 часа годишње. Потребно је да у припреми за реализацију наставе наставник изврши квалитетно глобално и оперативно планирање. У самој припреми за наставу потребно је предвидјети и примијенити различите методе и облике рада и коришћење одговарајућих наставних средстава. Код ових активности треба водити посебно рачуна о узрасту ученика, њиховим менталним способностима, као и њиховим знањима и интересовањима. Наставници морају узети у обзир и услове у којима се настава историје изводи и колико год је то могуће учионички простор прилагодити потребама ученика (ленте времена, постери са историјским изворима, историјске карте, фотографије значајних историјских личности, хронологије догађаја, слике материјалних остатака из античког периода). Специјализована учионица или учионица општег типа треба да буде опремљена савременим наставним средствима: компјутер, видео-бим, пројектно платно, већи број компакт дискова, телевизор и ДВД, историјске карте, историјска литература, прикључак на интернет. Свака од историјских карата може бити замијењена адекватним ЦД или ДВД материјалом, који је у потпуности усклађен са садржајем и темом историјских карата и који својим квалитетом задовољава потребе успјешне наставе.

Потребно је анимирати ученике на самостални истраживачки рад, вођење разговора, коришћење и анализу историјских извора, историјских карата, шема и графикана као и материјала које могу наћи на интернету. Уколико је могуће, планирати посјете музејима,

архивима, археолошким локалитетима или значајним културно-историјским споменицима.

Праћење напредовања ученика и оцјењивања је континуирано. Поред сљедећих нивоа знања: препознавање, репродукција и разумијевање треба инсистирати на анализи, синтези, упоређивању и могућностима примјене усвојеног знања. Пожељни су индивидуални истраживачки радови, у пару и групни у областима које то дозвољавају.

Приликом оцјењивања ученика примјењивати Правилник о оцјењивању ученика у основној школи и ако је могуће планирати часове за писмену провјеру ученичких постигнућа задацима објективног типа и часове за систематизацију градива на крају полугодишта, односно на крају наставне године.